

Tadas Kundzičius – aukštosios taikomosios matematikos profesorius Vilniaus universitete 18 amžiuje

Evaldas GEČIAUSKAS (MII)

el. paštas: mathematica@ktl.mii.lt

Tadas Kundzičius gimė 1747 metais Gardino apskrityje, Krinkų parapijoje, bajorų šeimoje ([1], p. 182). L. Žytkovičius, supainiojęs vietas, teigė, kad Kundzičius gimęs Biržų apskrityje ([2], p. 185). Pavardė susiformavo nuo vieno protėvio vardo – Kunda. T. Kundzičius mokėsi Gardine ir Vilniaus universitete, įstojo į jėzuitų ordiną. Jis įgijo laisvųjų menų ir filosofijos daktaro laipsnį. Penkis metus dėstė poetiką Vilniaus jėzuitų kolegijoje. Po jėzuitų ordino panaikinimo trejus metus buvo Vilniaus universiteto aukštosios taikomosios matematikos viceprofesorius, o 1780 metais dėka giminaičio rektoriaus Martyno Počobuto protekcijos tapo profesoriumi. T. Kundzičiaus skaitytų paskaitų rankraščių nerasta, tačiau apie jo dėstyta aukštosios taikomosios matematikos turinį galima spręsti iš paskaitų planų *Prospectus lectionum* [3].

1781–1782 metų plane numatyta išdėstyti mechanikos kursą apimančią judėjimą, statiką ir dinamiką remiantis geometrija ir analize pagal Caille knygą, ketinama kalbėti ir apie eksperimentinę fiziką, judėjimą cikloide.

1784–1785 metų planas papildomas meteorologija, elektros teorija, paraboliniiais veidrodžiais. Skelbiama, kad amatininkams per šventes ir sekmadieniais dėstys aritmetikos, geometrijos ir mechanikos pradmenis [6].

1785–1786 metais planuota dėstyti hidrostatiką, aerometrikos ir hidraulikos traktatus, mašinų teoriją, upių tekėjimą.

1786–1787 metų plane: pirotechnika, karinė architektūra (de Pagan, Blondelius, Vauban), patrankos, namų architektūra.

1788–1789 ir 1789–1790 planuose numatyta dėstyti mašinų teoriją.

1790–1791 Kundzičius ketina išdėstyti visą mechanikos traktatą pagal J.X. de la Caille [5]. J.X. de la Caille, *Academiae Regiae scientiarum Parisinae, Suecicae, Borussiae et Goettingenae, nec non instituti Bonensis membri, ac Professoris Matheseos in Collegio Mazariniano Parisiis*.

1791–1792 metų plane: judėjimas, kūnų susidūrimas, statika, svorio centras, mašinos, dinamika.

1793–1794 metais žadoma dėstyti kūgio pjūvių traktatą, diferencialinio ir integralinio skaičiavimo traktatą, dinamikos traktatą.

1798–1799 plane: hidrostatika, hidraulinės mašinos, fontanai pagal Herono, Torriceli, Borellus, Mariote, Castel, Varignon, Helidor knygas.

1799–1800 ir 1800–1801 planuose: skysčių judėjimas.

1801–1802 plane Leibnico skaičiavimas surišęs jėgą, masę, greitį ir atnešęs jam garbę.

1802–1803 metų plane: mechanikos traktatas.

Pijoras St. Jundzilas teigė, kad Kundzičius menkai išmanė savo dalyką, profesoriaus pareigas vykdė nerūpestingai. Jundzilas nemėgo eksperimentų, jis net Norvaišą vertino nepalankiai [8].

Reorganizuojant universitetą 1803 metais Tadas Kundzičius buvo išleistas į pensiją, tapo mokytojų seminarijos prie universiteto prefektu ir knygų cenzoriumi. 1804 metais kaip generalinis mokyklų vizitatorius raportavo apie mokyklų padėtį Minsko, Mogiliovo ir Vitebsko gubernijose [4]. Kundzičius kaip profesorius emeritas 1807 ir 1810 metais prieštaravo Jano Sniadeckio išrinkimui universiteto rektoriumi. 1828 metais Tadas Kundzičius pravedė iškilmingas pamaldas minint Vilniaus universiteto 250-ąsias metines būdamas Vilniaus vyskupijos generaliniu vikaru ir faktiškai vadovavęs vyskupijai. Bažnytinės pareigos Tado Kundzičiaus gyvenime užėmė žymią vietą nuo 1796 metų, kai vyskupas J. Kosakovskis jį paskyrė kurijos kancleriu, vėliau 1809m. tapo kapitulos kanauninku, 1816 m. išventintas tituliariniu vyskupu, vėliau pavadavo Vilniaus vyskupą.

K. Estreicheris [7] spėjo kad Kundzičius 1802 m. išleido vadovėlį „Gramatyka francuzka krótko zebra“⁴, nors knygoje autorius nenurodytas.

Tada Kundzičius mirė Vilniuje 1829 metų sausio mėnesio 15 dieną, palaidotas Bernardinų kapinių koplyčios požemyje.

Literatūra

1. A. Boniecki, *Herbarz Polski*, t. XIII, Warszawa (1909).
2. L. Żytkowicz, Kundzicz Tadeusz, *Polski Słownik Biograficzny*, t. XVI/2, Zeszyt 69, 185 (1971).
3. *Prospectus lectionum in Alma universitate et Academia Vlnensi*, Vilnae, 1781–1802.
4. Vilniaus universiteto bibliotekos rankraščių skyrius, F13, Nr. 219, *Mokyklų vizitatorių raportai*, 1804 m., 86e.
5. J.X. de la Caille, *Lectiones elementares mechanicae, seu brevis Tractatus de Motu, et aequilibrio*, Viennae, Praegae (1759).
6. J.X. de la Caille, *Lectiones Elementares Algebrae et Geometriae in Latinum Tractatae a R. P. Carolo Scherfer*, Vilnae (1773).
7. K. Estreicher, *Bibliografia Polski XIX Stólecia*, tom X, Spis chronologiczny, Kraków (1885).
8. St. Jundził, *Pamiętniki*, Kraków (1905).

SUMMARY

E. Gečiauskas. Tadeusz Kundzicz – professor of higher applied mathematics at the Vilnius university in the 18th century

Tadeusz Kundzicz (1747–1829) was a professor of higher applied mathematics at the Vilnius university in the period from 1780 until 1802 and he taught mechanics by the tractate of J.X. de la Caille containing statics, dynamics, equilibrium, centre of gravity, machines and complementary subjects by Heron, Torricelli, Borellus, Mariote, Castel, Varignon, Helidor, and military architecture by de Pagan, Blondelius and Vauban.

Keywords: professor of applied mathematics T. Kundzicz.